

NUT

**Programma
2026**

NUT Zaanstad

Hierbij bieden wij u het programmaboekje voor 2026 aan.

De onderwerpen hebben we zo divers mogelijk gekozen: Zaanse geschiedenis, natuur, cultuur, maar ook wat ons bezighoudt in de wereld en hoe we er tegenaan kijken.

Wij ontvangen u graag in de Wormerveerse Vermaning op maandagavonden om 20.00 uur en dinsdagmiddagen om 14.30 uur. Zaal telkens een half uur van tevoren open.

Let op: voor een lezing kunt u uitsluitend reserveren via de reserveringsknoppen in het programma op onze website.

Op de laatste pagina van dit boekje leest u daar meer over.

Voorwoord

De programmacommissie

Yvonne Klomp

Annette Nunnink

Anneke Vlot

Departement Zaanstad der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

Bestuur:

Voorzitter:	H. Pielkenrood
Secretaris:	L. Draaijer
Penningmeester:	J. Meijn
Lid (programmacommissie):	A.E. Vlot
Lid (programmacommissie):	Y.A. Klomp
Lid (programmacommissie):	A. Nunnink

E-mailadres: administratie@nutzaanstad.nl

Website: nutzaanstad.nl

Bank: NL86 INGB 0005 7822 91

KvK-nummer: 40617862

Nut Zaanstad is een Algemeen nut beogende instelling (ANBI).

Nutspaarbank - Zaandam

Programma

2026

Lezing: Jantine Leeftang, milieu problematiek
Datum: 5 januari 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Nienke Beets, Stadsecologie
Datum: 13 april 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Annemarie en Henk Teunen, Art Nouveau Nancy
Datum: 3 februari 2026
Tijd: 14.30 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Renske Krimp, Arbeitseinsatz
Datum: 11 mei 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Daniël Didden en Rob van Maanen,
Lokale Bouw en Kleurcultuur
Datum: 2 maart 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Govert Schilling, Het Heelal
Datum: 7 september 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Jaarvergadering: Uitreiking Nutsprijs
Datum: 16 maart 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning
Na de pauze, lezing nog niet bekend

Lezing: Jan Stroop, Taalverloedering
Datum: 6 oktober 2026
Tijd: 14.30 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Aankondiging: 't Nut en de Vermaning Literair
Data: 15 februari
19 april
20 september
15 november
Tijd: 15.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Lezing: Bas Zevenbergen,
Frans Hals, Vermeer en Jan Steen, 17e eeuwse schilders
Datum: 9 november 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Locatie: De Wormerveerse Vermaning, Zaanweg 57, 1521 DM Wormerveer

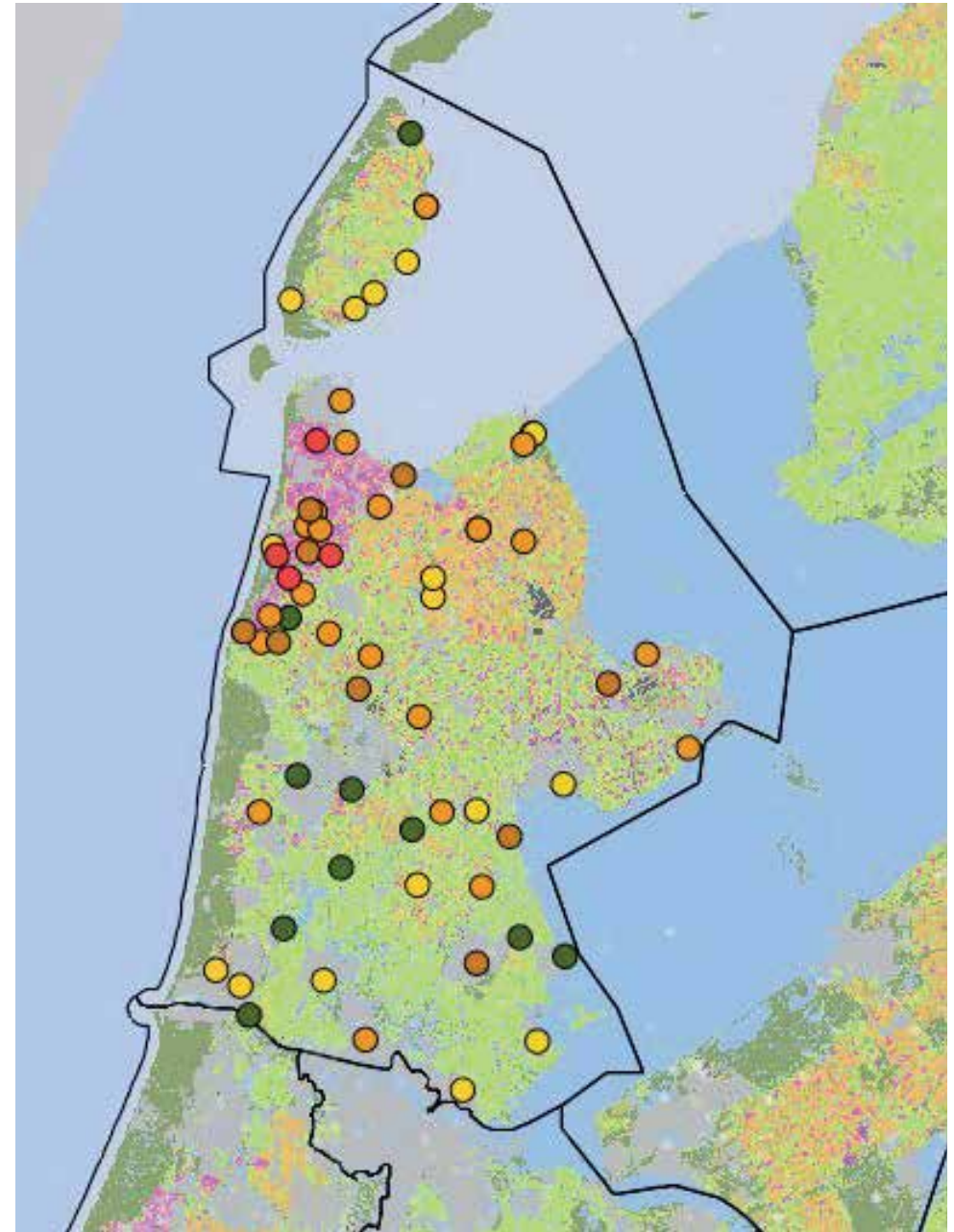
Milieuproblematiek in Noord-Holland

door Jantine Leeflang

Noord-Holland staat voor grote uitdagingen als het gaat om natuur en milieu. In een dichtbevolkte provincie wordt nu ruimte gegeven aan intensieve landbouw en grote industrieën. Tot welke milieuvuiling leidt dit? Welke gevolgen heeft dit voor onze (on)gezonde leefomgeving? En welke oplossingen zijn er?

Afbeelding:
Bestrijdingsmiddelen atlas.

Datum: maandag 5 januari 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Bestrijdingsmiddelen atlas

Art Nouveau in Nancy

door Annemarie en Henk Teunen

Kunst in Nancy

Tijdens de Belle Epoque 1871-1914 vestigden zich vele fabrikanten en welgestelden in Nancy, die een mooie villa met dito inrichting wensten. Daar konden Emile Gallé, glaskunstenaar en Louis Majorelle, meubelontwerper, voor zorgen. We bekijken Art Nouveau villa's, ook die van Majorelle met zelf ontworpen inrichting en we bezoeken het Musée de l'Ecole de Nancy, het voormalige woonhuis van verzamelaar Eugene Corbin met een prachtige collectie Art Nouveau Nancy.

Datum: *dinsdag 3 februari 2026*
Tijd: *14.30 uur*
Locatie: *de Wormerveerse Vermaning*

Bouw- en kleurcultuur in Nederland en de Zaanstreek

door Daniel Didden en Rob van Maanen

Lokale Bouwcultuur

In de loop der eeuwen heeft zich overal lokale cultuur gevormd. Grotendeels ontstond deze organisch, ingegeven door - letterlijk en figuurlijk - voor de hand liggende oplossingen. Hieruit kwamen tradities voort die vaak in stand worden gehouden zonder de oorsprong ervan nog te kennen.

De lezing bestaat uit twee delen. In het eerste deel zal onderzoeker, bouw-historicus en ontwerper Daniel Didden, ingaan op het begrip "bouwcultuur", hoe deze te onderscheiden is en hoe deze in de toekomst kan bijdragen aan behoud en versterking van lokale identiteit. In het tweede deel zal kleurspecialist Rob van Maanen van Het Kleurbureau ingaan op het begrip "kleurcultuur" als visueel extreem belangrijk onderdeel van de bouwcultuur, de Zaanse uitzondering in Nederland en de kans die onderzoek biedt.

Datum: maandag 2 maart 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Jaarvergadering (uitsluitend voor leden)

Departement Zaanstad der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.
Uitreiking Nutsprijs

Na de pauze zal een lezing worden gehouden. Gegevens hierover volgen later.

Uitreiking Nutsprijs

Voorheen bepaalde het bestuur van het departement wie de Nutsprijs zou ontvangen. Tijdens de Algemene ledenvergadering van 2022 is besloten dat het bestuur vanaf 2023 per e-mail drie kandidaten voor de Nutsprijs aan de leden zal voorleggen. Ieder lid kan, eveneens via e-mail, zijn of haar stem op zijn of haar favoriete kandidaat uitbrengen. De kandidaat met de meeste stemmen zal na afloop van de Algemene ledenvergadering de Nutsprijs ontvangen. Begin 2026 kunt u hierover een bericht verwachten.

Datum: maandag 16 maart 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

't Nut en de Vermaning Literair

't Nut en de Vermaning organiseren samen

Literaire middagen

Op de zondagmiddagen om 15.00 uur tot 16.30 uur gaat **Eva Hoeke** in gesprek met een bekende schrijver.

Dit vindt één keer per kwartaal plaats. Afgelopen jaar werden al veel bekende schrijvers uitgenodigd: o.a. Midas Dekkers, Jan Brokken, Yvonne Kroonenberg.

Data: 15 februari 2026
19 april
20 september
15 november
Tijd: 15.00 tot 16.30 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Stoeplantjes en burgerwetenschap

door Nienke Beets

Wilde planten die spontaan opkomen in onze tuinen, parken en op straat worden bestempeld als onkruid en gewied. Men vindt het niet netjes staan maar deze planten zijn van grote waarde voor mens en natuur. Uit dit gedachtegoed is het Stoeplantjes onderzoek ontstaan waarbij onderzoeker Nienke Beets met burgers de stadsflora van Nederland in kaart heeft gebracht. Zij doet hierbij onderzoek naar biodiversiteit maar ook naar de deelnemers. Waarom doen ze eigenlijk mee? Hebben mensen écht zoveel afkeer voor wilde planten in hun stad of dorp?

Nienke Beets is Zaanse bioloog en wetenschapscommunicatie onderzoeker. Ze doet haar promotieonderzoek vanuit de botanische tuin Hortus Botanicus Leiden en de vakgroep Science Communication & Society, beide verbonden aan Universiteit Leiden. In lezingen, blogs, kranten, radio en tv deelt zij met regelmaat verhalen over stadsplanten en haar onderzoek.

Datum: maandag 13 april 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Stoeplantjes

Tewerkgesteld

Getuigenissen van de Arbeitseinsatz

door Renske Krimp-Schraven

Renske Krimp-Schraven

Maak kennis met een onderbelicht hoofdstuk uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog tijdens de lezing. 'Jij hebt voor de Duitsers gewerkt,' kregen vele mannen bij thuiskomst in 1945 te horen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren ruim 500.000 Nederlanders tewerkgesteld geweest voor nazi-Duitsland. Historicus en auteur Renske Krimp-Schraven gaat in op de verhalen van mannen die tijdens de oorlog verplicht voor de Duitsers moesten werken. Wat maakten zij mee? En voor welke morele dilemma's kwamen zij te staan? Waarom zwegen zovelen van hen na terugkomst? Deze lezing biedt kans om meer te leren over de Arbeitseinsatz, die diepe sporen heeft nagelaten in de levens van Nederlandse tewerkgestelden en op dat van hun familie.

Renske Krimp-Schraven is historicus en onderzoeker. De afgelopen jaren werkte zij aan een gezamenlijk onderzoeksproject van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies over de herinnering van Nederlanders die in het kader van de Arbeitseinsatz werden tewerkgesteld.

Datum: maandag 11 mei 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Het heelal door de ogen van De James Webb Space Telescope

door Govert Schilling

Het is het nieuwste troetelkind van de astronomie: de James Webb Space Telescope. Deze supergevoelige ruimtetelescoop – de opvolger van de Hubble Space Telescope – is eind 2021 gelanceerd, en produceert aan de lopende band fascinerende resultaten en spectaculaire foto's.

Wetenschapsjournalist Govert Schilling vertelt in zijn lezing over de voorgeschiedenis en de bouw van het ingenieuze instrument en presenteert een groot aantal indrukwekkende beelden, die tezamen een prachtige kennismaking bieden met de mysterieuze kosmos waar wij allemaal deel van uitmaken.

Datum: 7 september 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

Foto's van de James Webb Telescope

Waarom taalverloedering niet bestaat

door Dr. Jan Stroop

Jan Stroop

Wij hebben als sprekers van onze moedertaal een feilloos gevoel voor wat grammaticaal is en wat niet. Toch merken we dat veel sprekers van 't Nederlands fouten maken tegen bepaalde regels. Ze zeggen: *hun hebben gelijk* en *hij is groter als zijn broer*. Over deze taalfouten vinden veel Nederlandssprekenden zich op. Maar zijn 't eigenlijk wel taalfouten? Of denken we alleen maar dat 't fout is omdat iemand ons heeft gezégd dat 't fout is. Jan Stroop beweert dat iemand die zijn moedertaal spreekt, geen fouten maakt. Dat komt door 't taalgevoel dat we tijdens onze kleutertijd verworven hebben en waardoor we zinnen kunnen maken en begrijpen. Over dat feilloze taalgevoel en over 't verschil tussen wat zogenaamd “fout” en wat echt fout is, daarover gaat deze interactieve spreekbeurt.

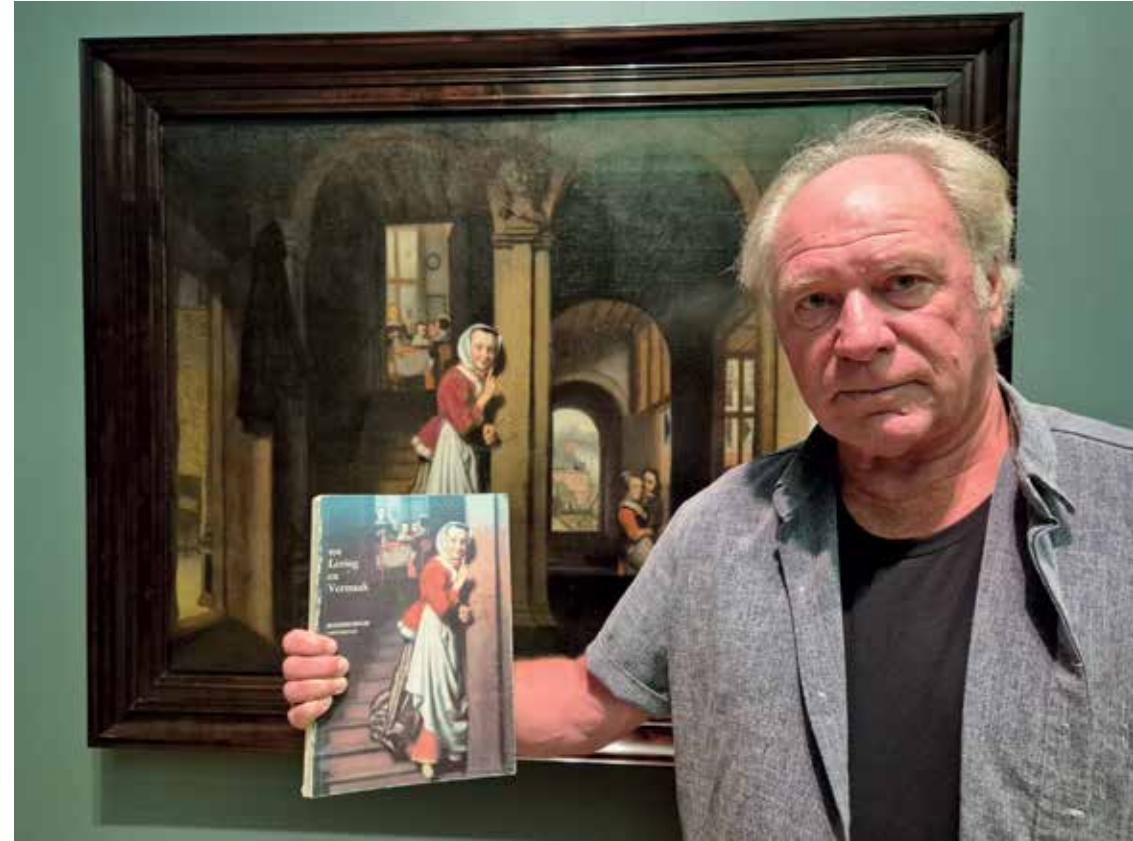
Dr. Jan Stroop heeft gestudeerd aan de universiteit van Nijmegen. In 1977 werd Stroop hoofdmedewerker bij de afdeling Nederlandse Taalkunde van de Universiteit van Amsterdam.

Datum: *dinsdag 6 oktober 2026*
Tijd: *14.30 uur*
Locatie: *de Wormerveerse Vermaning*

Tot Lering en Vermaak

door Bas Zevenbergen

Humor, liefde, erotiek, drank, muziek, bedrog en regelmatig een waarschuwend vingertje. Dit zijn zomaar wat ingrediënten van de genre-schilderkunst. Schilderijen gebaseerd op het dagelijks leven van de 17e eeuw. Geschilderd door bekende meesters zoals Vermeer, Jan Steen, Hals, Gerard Dou en vele anderen. Deze schilders waren vertellers. Hielden hun publiek een spiegel van de maatschappij voor. Maar om hun verhaal echt te begrijpen, is kennis en het herkennen van de symboliek nodig die zij in hun schilderijen op subtiële wijze verwerkten. Het publiek in het toenmalige Holland begreep de boodschap direct. Voor ons, 350 jaar later, is een beetje hulp nodig. Eén ding is zeker, na een avondje 'Tot Lering en Vermaak' kijk je totaal anders naar de schilderijen van de Hollandse Meesters.

Bas Zevenbergen

Datum: maandag 9 november 2026
Tijd: 20.00 uur
Locatie: de Wormerveerse Vermaning

't Nut en onderwijs

De hervorming van het onderwijs in Nederland vanaf 1800 geldt als één van de grootste verdiensten van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Reeds vanaf de oprichting in 1784 vormt de verbetering van het onderwijs een van de belangrijkste doelstellingen van het Nut.

Martinus Nieuwenhuijzen

De aandacht voor het onderwijs is voornamelijk geïnitieerd door Martinus Nieuwenhuijzen (1759-1793). Stelde Jan Nieuwenhuijzen (1724-1806) zich aanvankelijk met de nieuwe vereniging vooral voor de verspreiding van kennis te bevorderen onder de minvermogenden, reeds op de oprichtingsvergadering werd op aandringen van Martinus Nieuwenhuijzen besloten aan die taak toe te voegen: “de verbetering van het schoolwezen en de opvoeding der jeugd, als de voornaamste grondslag zijnde ter vorming, verbetering en beschaving van den burger”. De geschiedenis van het Nut in de eerste jaren van zijn bestaan toont aan dat Jan Nieuwenhuijzens voornaamste streven om door de uitgave van geschriften op gemoedelijke en opvoedende wijze de volwassenen aan hun plichten te herinneren en hun geestelijk leven op een hoger peil te brengen, in zekere mate heeft moeten wijken voor de mening van zijn zoon, die de taak van het Nut in hoofdzaak zocht in onderwijs en opvoeding. Zo werden er prijsvragen uitgeschreven voor leermethodes voor taal en rekenen, werd er geïnvesteerd in de opleiding van onderwijzers en kwam er een plan voor een schoolbibliotheek (een serie boeken voor de gehele leerstof van de lagere school).

NU